

Sygn. akt III AUa 552/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko
Sędziowie:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel (spr.) SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 2014 r. w Szczecinie

sprawy J. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o podjęcie wypłaty emerytury z datą wcześniejszą

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 maja 2013 r. sygn. akt VI U 343/13

oddala apelację.

SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka – Szkibiel

Sygn. akt III AUa 552/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 26.03.2013 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił J. N. uchylecia decyzji z dnia 7.09.2011 r. w części w jakiej zawieszala ona na podstawie art. 28 ustawy z dnia

16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - zwanej dalej ustawą emerytalną - prawo

do emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r.

W odwołaniu od decyzji organu rentowego ubezpieczona podniosła, że Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. K 2/12, stwierdził niezgodność z Konstytucją RP art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku

o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, a zatem nie było podstaw do zawieszania świadczenia emerytalnego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i wskazał, że wspomniany wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27.11.2012r. wchodzi w życie dopiero z dniem jego opublikowania i wobec tego, że Trybunał nie wskazał innej daty, wywiera on skutek prawny dopiero od dnia opublikowania i to na przyszłość, a zatem nie z mocą wsteczną. Nie może być zatem zastosowany do sytuacji prawnej ubezpieczonej i z tych względów zaskarżoną decyzję należy uznać za prawidłową.

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 23.05.2013 roku zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego w ten sposób, że ustalił brak podstaw do zawieszenia prawa do emerytury w okresie od dnia 1 października 2011 roku do dnia 21 listopada 2012 roku (pkt I), zaś żądanie ubezpieczonej zapłaty odsetek przekazał organowi rentowemu do rozpoznania (pkt II wyroku).

Z ustaleń Sądu I Instancji wynika, że J. N. na podstawie decyzji ZUS z dnia 6.08.2010 r. uzyskała prawo do emerytury od dnia 1.08.2010 roku. Następnie, organ rentowy decyzją z dnia 7.09.2011 r. wstrzymał wypłatę świadczenia emerytalnego, poczynając od 1 października 2011 roku, wskazując za przyczynę wstrzymania fakt kontynuowania przez ubezpieczoną zatrudnienia u pracodawcy, u którego pracowała bezpośrednio przed nabyciem emerytury. Organ rentowy wskazał za podstawę prawną decyzji art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz. 1726).

W dniu 6.12.2012 r. ubezpieczona złożyła w ZUS wniosek o wypłatę emerytury za cały okres jej wstrzymania tj. począwszy od dnia 1.10.2011 r., wraz z należnymi odsetkami.

Decyzją z dnia 21.11.2012 r. organ rentowy wznowił wypłatę emerytury od dnia 22.11.2012r. W dniu 28.11.2012 r. ubezpieczona rozwiązała umowę o pracę o czym powiadomiła ZUS. Decyzją z dnia 7.12.2012 r. pozwany podjął wypłatę emerytury ubezpieczonej począwszy od 1.11.2012 r. W dniu 18.12.2012 r. ubezpieczona złożyła w ZUS wniosek o wznowienie postępowania w sprawie decyzji organu rentowego z dnia 7.09.2011 r. w części, w jakiej decyzja ta zawiesza prawo do emerytury na podstawie art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw.

Decyzją z dnia 26.03.2012r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. odmówił jednak wszczęcia postępowania, a ubezpieczona odwołała się od tej decyzji.

W oparciu o tak poczynione ustalenia faktyczne Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie. Jak wynika z pisemnych rozważań prawnych Sądu istotą sporu w niniejszej sprawie było ustalenie, czy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wywołuje skutki prawne wyłącznie do zdarzeń przyszłych, a zatem czy wywołuje skutki także do sytuacji prawnej ubezpieczonej. Sąd Okręgowy podzielił wykładnię celowościową jako zgodną z duchem Konstytucji. Trudno bowiem uznać za sprawiedliwe i zgodne z ideą demokratycznego państwa prawa (art. 1 Konstytucji RP) odbierania obywatelom ich praw na podstawie niekonstytucyjnych przepisów tylko dlatego, że Trybunał wydał swoje orzeczenie ex post. Potwierdził to w Komentarzu do Kodeksu Postępowania Cywilnego Dariusz Zawistowski który stwierdził: co do oceny skutków mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których nie określił on wprost ich zasięgu czasowego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc wsteczną (ex tunc). Sąd Najwyższy prezentował je m.in. w uchwale z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/2000 (OSNP 2001, nr 23, poz. 685), wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98 (OSNC 2000, nr 5, poz. 94), postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/2000 (OSNP 2001, nr 10, poz. 331). Z powyższych względów Sąd pierwszej instancji nie podzielił stanowiska wyrażonego w odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonej co do daty utraty mocy wskazanych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego przepisów. Brak było też podstaw do zawieszenia prawa do emerytury od momentu wejścia w życie niekonstytucyjnego przepisu, tj. od dnia 1 października 2011 r.

Sąd Okręgowy tak argumentując na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił brak podstaw do zawieszenia prawa do emerytury ubezpieczonej w okresie od dnia 1 października 2011 roku do dnia 21 listopada 2012 roku. Dodatkowo, na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. przekazał wniosek ubezpieczonej o zapłatę odsetek do organu rentowego, gdyż roszczenie o odsetki zostało zgłoszone dopiero w toku procesu, a zatem jest nowym żądaniem, które winno być w pierwszej kolejności zbadane przez organ rentowy.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

a/ art. 103a ustawy emerytalnej przez jego błędną wykładnię, w sytuacji gdy przedmiotowa regulacja prawna nie uzasadniała nakazania organowi rentowemu podjęcia wypłaty spornej emerytury od 1.10.2011r., tj. od dnia jej zawieszenia, do dnia 21.11.2012 r.,

b/ art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13.11.2012r., sygn. akt: K 2/12, ma moc wsteczną, choć zastosowanie omawianej regulacji winno skutkować przyjęciem mocy obowiązującej wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r., sygn. K 2/12, od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22.11.2012r., i na przyszłość (ex nunc) wobec nie określenia przez Trybunał Konstytucyjny innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy emerytalnej.

W oparciu o powyższe, apelujący wniósł :

1. o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania,
- 2 ewentualnie, o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Apelujący podniósł, że wyroki Trybunału Konstytucyjnego wchodzą w życie z dniem ich ogłoszenia, chyba, że Trybunał określi inny termin utraty mocy obowiązującego aktu prawnego, co jednak nie miało miejsca w przypadku wyroku z dnia 13.11.2012r., w sprawie o sygn. K 2/12. Z uwagi na zaufanie do Państwa i stanowionego przezeń prawa nie może mieć skutków retrospektywnych. Nadto, utrata mocy obowiązującej danego przepisu nie oznacza unieważnienia istniejącego dotychczas stanu prawnego, a co za tym idzie wszystkich wcześniejszych konsekwencji prawnych.

Ubezpieczona w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługiwała na uwzględnienie.

Rozpoznający sprawę Sąd Okręgowy – wbrew zarzutom apelacyjnym - nie naruszył norm prawa materialnego, a zapadłe rozstrzygnięcie jest trafne i nie ma podstaw do jego zmiany, czy uchylenia, o co wnosił apelujący. W pierwszej kolejności należy jednak podnieść, iż Sąd Okręgowy omyłkowo przyjął, że organ rentowy wznowił wypłatę świadczenia decyzją z dnia 21.11.2012 r., choć decyzja pochodzi z dnia 21.12.2012r. (k.31 akt emerytalnych), a nadto, błędnie wskazał na nieistniejącą decyzję z dnia 26.03.2012r., co było konsekwencją szablonowego ujęcia stanu faktycznego, lecz nie miało wpływu na meritum sprawy oraz trafność zapadłego rozstrzygnięcia. Przechodząc do rozważań natury prawnej,

należy podnieść, że ubezpieczona nabyła prawo do emerytury od dnia 1 sierpnia 2010r., a zatem w okresie kiedy nie obowiązywał już przepis art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej (uchylony z dniem 8.01.2009 roku), będący de facto pierwowzorem dla chronologicznie później uchwalonego art. 103a ustawy emerytalnej, wprowadzających obowiązek rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą u którego uprawniony był zatrudniony przed nabyciem prawa do emerytury, pod rygorem zawieszenia wypłaty nabytego świadczenia emerytalnego. W niniejszej sprawie organ rentowy bezspornie zawiesił wypłatę emerytury na podstawie wyżej wskazanego przepisu art. 103a ustawy emerytalnej, który następnie został wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r., sygn. K 2/12, uznany za niekonstytucyjny w zakresie określonym w tym orzeczeniu. Należy stwierdzić, iż w związku ze wskazanym wyrokiem od samego początku istnienia przepisu art. 103a ustawy emerytalnej nie było podstaw do zawieszenia wypłaty emerytury, gdyż od początku był od przepisem niekonstytucyjnym w stosunku do osób, które już nabyły prawo do emerytury. Wbrew temu, co wywodził apelujący organ rentowy, fakt opublikowania w Dzienniku Ustaw wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r. nie zmienia tej konstatacji, gdyż już z chwilą publikacji jedynie potwierdzono istniejącą od początku niekonstytucyjność przyjętej przez ustawodawcę regulacji prawnej. Sąd Apelacyjny wskazuje na utrwaloną linię orzecznictwa: orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzające niezgodność aktu normatywnego lub jego części z Konstytucją, wchodzące w życie z dniem ogłoszenia, mają skutki retrospektywne, tj. działają wstecz (zob. wyrok z dnia 6.04.2006r., sygn. III AUa 996/05, OSA 2008r. nr 3, str. 6, LEX nr 357749, wyrok z dnia 16.01.2013r. LEX nr 1264372; zob. uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 79, uchwały z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/00, OSNP 2001, nr 23, poz. 685, z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 23 stycznia 2004 r. III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61, z dnia 23 czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81 i z dnia 19 maja 2006 r. III CZP 26/06, OSNC 2007, nr 3, poz. 39 oraz wyroki z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98, OSNC 2000, nr 5, poz. 94, z dnia 19 grudnia 1999 r., I CKN 632/98, niepubl., z dnia 19 kwietnia 2000 r., II CKN 272/00, niepubl., z dnia 15 stycznia 2003 r. IV CKN 1693/00, niepubl., z dnia 9 października 2003 r., I CK 150/02, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 132, ze sprost. OSNC 2004, nr 10, s. 131, z dnia 29 października 2003 r., III CK 34/02, OSP 2005, nr 4, poz. 54, z dnia 30 września 2004 r., IV CK 20/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 161, z dnia 26 listopada 2004 r., V CK 270/04, niepubl., z dnia 12 stycznia 2005 r., I CK 457/04, niepubl., z dnia 7 października 2005 r., II CK 756/04, "Monitor Prawniczy" 2005, nr 21, s. 1027, z dnia 14 września 2006 r., III CSK 102/06, niepubl., z dnia 15 czerwca 2007 r., II CNP 37/07, niepubl., z dnia 13 grudnia 2007 r., I CSK 315/07, niepubl., z dnia 19 czerwca 2008 r. V CSK 31/08, OSNC-ZD 2009, nr 1, poz. 16, z dnia 20 maja 2009 r., I CSK 379/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 172 i z dnia 10 grudnia 2009 r., III CSK 110/09, OSNC 2010, nr 5, poz. 82, a także postanowienia z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00, OSNAPUS 2001, nr 10, poz. 331 i z dnia 15 kwietnia 2004 r., IV CK 272/03, niepubl.). Od zasady skuteczności wyroku Trybunału Konstytucyjnego ex tunc istnieją co prawda wyjątki mające podstawę w przepisach Konstytucji RP, ale niewątpliwie nie zachodzą one w okolicznościach niniejszej sprawy. Przypadkiem wyłączenia retroaktywności wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest wyraźne stwierdzenie w tym zakresie zawarte w sentencji wyroku Trybunału, w której wyłącza retroaktywność w pełnym zakresie, tzn. określa jego skutki na przyszłość. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2011 r., sygn. II CSK 335/10, Biuletyn SN z 2011, nr 4, s. 8), wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie jest skuteczny ex tunc, również w takim zakresie, w jakim naruszałoby to zasadę ochrony praw słusznie nabytych (art. 2 Konstytucji RP). A contrario, w przypadku przyznanej emerytury, a ściślej przyznanego prawa do emerytury, wskutek spełniania przez ubezpieczoną wszystkich ustawowych przesłanek, według stanu prawnego obowiązującego na dzień wydania decyzji, a więc w sytuacji prawa słusznie nabytego, ochrona realizacji tego prawa, czyli wypłaty rozciąga się na cały okres. Charakterystyczny przykład wyłączenia skuteczności ex tunc wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynikający z odroczenia utraty mocy obowiązującej zakwestionowanego przepisu (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP) nie dotyczy niniejszej sprawy, jak też nie może być tłumaczone inaczej niż jego pozostawienie przez oznaczony czas w porządku prawnym i oznacza, że Trybunał Konstytucyjny, mimo stwierdzenia niezgodności aktu z przepisami wyższego rzędu, działając w granicach kompetencji, utrzymuje w mocy normę prawną. Do wskazanej zatem w wyroku Trybunału Konstytucyjnego daty utraty mocy obowiązującej przepis musi być uznany za zgodny z Konstytucją, a tym samym wyłączony jest skutek retrospektywny takiego wyroku (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136, z dnia 24 stycznia 2004 r., III CZP 112/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 61 i z dnia 23

czerwca 2005 r., III CZP 35/05, OSNC 2006, nr 5, poz. 81, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 28/06, OSNC 2007, nr 2, poz. 31 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 listopada 2008 r., V CZ 73/08, nie publ.). Ustawodawca

nie mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej, tj. przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego, na sytuacje przeszłe i to wobec osób, które już nabyły prawo

do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy

z dotychczasowym pracodawcą celem uzyskania wypłaty świadczenia emerytalnego. Określając skutki wyroku Trybunał wyjaśnił, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku

w Dzienniku Ustaw utracił moc przepis art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy emerytalnej do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy

z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa

do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, w tym ubezpieczonej, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później,

tj. od dnia 1 stycznia 2011 r. Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, niewątpliwie J. N. znajduje się w kręgu beneficjentów omawianego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z uwagi na treść przepisów obowiązujących

w dacie wydania decyzji organu rentowego przyznającego prawo do świadczenia emerytalnego. Za nietrafne zatem należało też uznać stanowisko organu rentowego, który w tych okolicznościach sprawy winien dokonać wypłaty zaległego świadczenia emerytalnego, a następnie rozstrzygnąć wniosek z dnia 6.12.2012r. o zapłatę odsetek, czego jednak zabrakło w zaskarżonej decyzji z dnia 26.03.2013r.

Mając na uwadze przedstawioną argumentację Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację organu rentowego, jako niezasadną.

SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko SSA Zofia Rybicka - Szkibiel